

Werk- en Steungroep Kleuteronderwijs (WSK)

www.wsk-kleuteronderwijs.nl

Aan het bestuur van het LOBO

Betreft:
'Kennisbasis Generiek'

5 maart 2018.

Geachte mevrouw De Kort en meneer Verheijde,
Beste Barbara en Henk,

Op 21 februari jongstleden ontvingen we van de heer A. Vonk de tekst en alle definitieve concepten voor de herijkingen, waaronder die voor de kennisbasis Generiek, 'Kennisbasis Generiek'.¹ We begrijpen dat dit stuk de definitieve tekst gaat worden na bekrachtiging door de Vereniging Hogescholen.

We verzoeken u vriendelijk doch heel dringend om een discussie over 'Kennisbasis Generiek' te organiseren, voordat deze tekst bekrachtigd wordt. De WSK is namelijk van mening dat er een onhoudbare aanname aan dit stuk ten grondslag ligt. Op p.12 van het stuk wordt namelijk gewag gemaakt van 'empirische evidentie' waaraan volgens het stuk zou zijn voldaan. Wij zijn ervan overtuigd dat dat niet het geval is gezien onder andere het volgende:

- het stuk gaat uit van een pedagogisch kader: *'Om die begrippen op waarde te kunnen schatten voor de eigen praktijk, is het noodzakelijk ze te bezien vanuit een pedagogisch kader'* (p.12). Volgens de meeste kleuterleerkrachten en de WSK is verantwoord pedagogisch handelen niet mogelijk zonder het juiste inzicht in de empirisch vastgestelde ontwikkelingsstadia van het kind. Aan de Nederlandse universiteiten en hogescholen wordt dit gegeven al sinds decennia ontkend. Die collectieve ontkenning gaat terug tot M. Langeveld² en wordt via het in 1946 door hem opgerichte Pedagogische Instituut door vrijwel alle Nederlandse hoogleraren ontwikkelingspsychologie, opvoedkunde en onderwijskunde die sindsdien zijn opgeleid, uitgedragen en is daardoor ook al geruime tijd gemeengoed aan de pabo's.
De onhoudbaarheid van het standpunt dat pedagogie zonder ontwikkelingspsychologisch inzicht mogelijk zou zijn, is zorgvuldig en uitvoerig aangetoond door een van de leden van de kerngroep van de WSK.³
De collectieve ontkenning van het belang van de ontwikkelingsstadia heeft het basisonderwijs in diepe problemen gebracht – die op diverse plaatsen uitvoerig onder de aandacht zijn gebracht⁴ – en 'Kennisbasis Generiek' gaat die problemen op deze wijze niet oplossen.
- weliswaar komt de term 'ontwikkeling' diverse keren in het stuk voor, maar dat begrip wordt door de overgrote meerderheid van de docenten pedagogiek op de pabo verstaan als iets externs, dit - in overeenstemming met het pedagogische maar niet-ontwikkelingspsychologische kader, namelijk als een door de omgeving aangestuurde ontwikkeling van het kind. Zo lezen we onder andere over *'de ontwikkeling van het kind en de invloed van de context hierop'* (p.13), *'Betekenisvolle volwassenen, peers en in toenemende mate ook media, beïnvloeden de ontwikkeling en het leren. Startbekwame leraren kennen deze verbanden en beïnvloedingsprocessen'* (p.14), *'middelen die ingezet worden om tot een hoge betrokkenheid van kinderen bij de leerstof te komen en een actieve manier van leren te bewerkstelligen'* (p.16) (onze cursiveringen).

Volgens de meeste kleuterleerkrachten en volgens de WSK is ontwikkeling echter voornamelijk een intern proces en ontwikkelt het kind zich in een psychologische interactie met zijn fysieke en sociale omgeving.⁵ De psychologische ontwikkeling wordt gekenmerkt door kwalitatief verschillende en uit elkaar voortvloeiende psychologische structuren; we voegen de bijlage 'Ontwikkelingsfasen als feit' van onze brief aan u van 15 maart 2017 nogmaals toe. Ontwikkeling is iets intern; slechts de inhoud van kennisgebieden die door de ontwikkeling mogelijk worden (zoals de taal/talen die iemand spreekt), zijn extern.

We hopen dat u een discussie over de empirische basis van het stuk, die volgens ons ontbreekt, zult bevorderen, zodat Kennisbasis Generiek het jonge kind de aandacht zal geven die het verdient. Immers: 'Een kleuter is geen schoolkind'.

Wanneer u het niet eens bent met onze zienswijze, stellen we het op prijs wanneer u ons, met de noodzakelijke onderbouwing, op de hoogte stelt van het waarom van ons ongelijk.

Bij voorbaat dank voor uw antwoord.
Met vriendelijke groeten,

de kerngroep van de WSK

cc: bestuur van de Vereniging Hogescholen

Noten

- 1 Vereniging Hogescholen, *Kennisbasis en profilering*, Den Haag, 10voordeleraar & Vereniging Hogescholen, 2018, p.11-21.
- 2 Zie onder meer M.J. Langeveld, *Over het wezen der paedagogische psychologie en de verhouding der psychologie tot de paedagogiek*, Groningen, Wolters, 1951. Dit boekje is een uitbreiding van een lezing van 18 oktober 1950.
- 3 E. Vervaet, *Basisonderwijs zonder basis*, Rotterdam, 2016, p.39-50.
- 4 Op 9 april 2013 heeft de WSK de Tweede Kamer het zwartboek 'Kleuters in de knel!' aangeboden; www.wsk-kleuteronderwijs.nl/wp-content/uploads/2013/04/Zwartboek-Kleuters-in-de-knel-april-2013-LR.pdf;
op 21 februari 2016 schetste het televisieprogramma De Monitor de treurige situatie in de groepen 1 en 2; www.npo.nl/de-monitor/21-02-2016/KN_1676827;
op 14 december 2016 liet een peiling op het Ministerie van OCW, waaraan ook u beiden heeft deelgenomen, overduidelijk zien dat alle aanwezige kleuterleerkrachten van mening dat de pabo's geen startbekwame docenten afleveren en bijna alle aanwezige pabodocenten deelden die mening, zij het in iets minder sterke mate;
op 18 februari 2018 zond Radio 1 een programma uit over een kleuterklas, waarin nauwelijks werd gespeeld door de kinderen maar waarin vruchteloze pogingen werden gedaan om ze klaar te stomen voor groep 3; www.vpro.nl/programmas/opgejaagd/aflevering-3.html.
- 5 Inderdaad volgens het 'denkschema "accommodatie en assimilatie"' (p.14), maar
(i) het stuk ziet dit ten onrechte als iets sociaal-cognitivistisch terwijl het iets psychologisch-constructivistisch is;
(ii) het belijdt lippendienst aan dit denkschema want in het hele stuk wordt dit niet uitgewerkt, terwijl het de kern van het stuk zou dienen te zijn;
(iii) in vele passages spreekt het stuk zichzelf tegen namelijk telkens waar over externe beïnvloeding spreekt; zie de voorbeelden in de alinea 'weliswaar komt de term "ontwikkeling" [...]'.

Bijlage Ontwikkelingsfasen als feit

Dat ontwikkelingsfasen bestaan is betrekkelijk eenvoudig aan te tonen. Dat kan met honderden proeven maar wij doen dat hieronder aan de hand van twee proeven: de schrijfproef en de flessenproef.

Om het bestaan van ontwikkelingsfasen aan te tonen krijgen kinderen in een breed leeftijdsbereik, bijvoorbeeld 3-8 jaar, exact dezelfde opdracht. Tevoren weten we al dat alleen de oudste kinderen de opdracht zullen uitvoeren op de manier die naar de beste wetenschappelijk inzichten juist is – in de schrijfproef schrijft het kind consequent van links naar rechts, verwisselt het geen letters en spiegelt het niet (zie afbeelding 1d); in de flessenproef vult het de twee flessen niet meer helemaal op en geeft het de vloeistofoppervlakken horizontaal aan (zie afbeelding 3d).

De verklaring voor de verschillende reacties in de schrijfproef en voor de niet-juiste reacties flessenproef laten we hier rusten omdat ze er voor het aantonen van het bestaan van ontwikkelingsfasen niet werkelijk toe doet. Wel merken we op dat met dit soort toetsen aangetoond wordt of kinderen toe zijn aan schoolse activiteiten.

Niet alleen in de schrijf- en de flessenproef blijken er stelselmatig niet-juiste reacties aan de juiste reacties vooraf te gaan, en wel tussen gemiddeld 3 jaar en 6,5 jaar altijd drie onjuiste reacties, maar dat blijkt ook in alle andere proeven het geval te zijn. Dit feit is volgens ons alleen te verklaren door aan te nemen dat ontwikkelingsfasen bestaan, in die zin dat alle kinderen vanuit vaste, elkaar opvolgende psychologische structuren (waarmee ze zichzelf, hun sociale omgeving en de wereld leren te begrijpen) reageren.

De schrijfproef

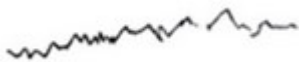
Kinderen tussen 3 en 8 jaar krijgen de opdracht hun naam te schrijven. Dat levert vier soorten reacties op:

De jonge peuter (gemiddeld 3 jaar – 3 jaar en 9 maanden) zet krabbel op krabbel; zie afbeelding 1a.

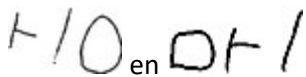
De oudere peuter (gemiddeld 3 jaar en 9 maanden – 4,5 jaar) laat figuren terugkeren maar die komen niet met vaste klanken overeen; zie afbeelding 1b.

De kleuter (gemiddeld 4,5 jaar – 6,5 jaar) spiegelt letters; zie afbeelding 1c.

Het jonge schoolkind (gemiddeld 6,5 jaar – 8,5 jaar) schrijft zonder letters te spiegelen; zie afbeelding 1d.

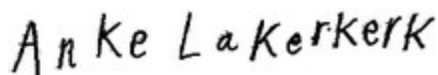
Afbeelding 1a. Lotta van 3 jaar en 3 maanden schrijft haar naam.

Afbeelding 1b. Anke van 4 jaar en 1 maand schrijft haar naam en die van haar zus Mireille.

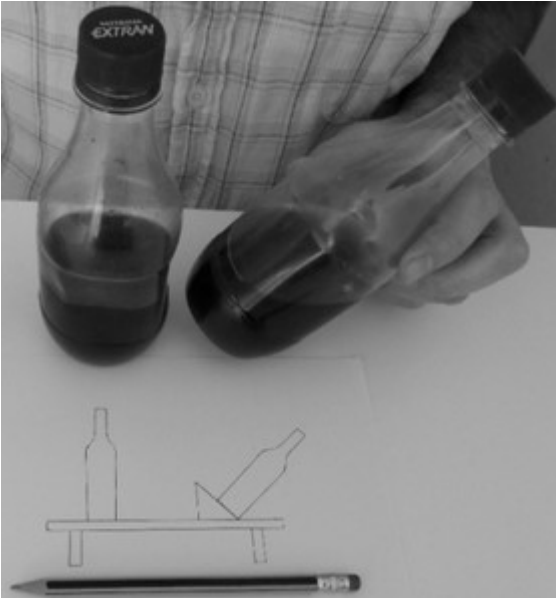
Afbeelding 1c. Bo van 5 jaar en 4 maanden schrijft haar naam en die van haar vriendinnetje Indy.

Afbeelding 1d. Anke Lakerkerk van 7 jaar en 1 maand schrijft haar voor- en achternaam.

De flessenproef

Vóór kinderen tussen 3 en 8 jaar staan twee doorzichtige flessen die voor de helft met een vloeistof zijn gevuld. De ene fles staat loodrecht en de andere onder een hoek van 45°. Vóór het kind ligt een vel papier met waarop twee vergelijkbare flessen staan afgebeeld, maar dan helemaal leeg, en een potlood, pen of stift. Zie afbeelding 2.

Afbeelding 2. De opstelling van de flessenproef.

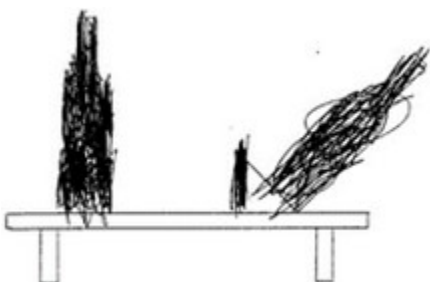
Ze krijgen allemaal de opdracht om in de flessen op het vel na te tekenen wat ze in de flessen vóór zich zien. Dat levert eveneens vier soorten reacties op:

De jonge peuter (gemiddeld 3 jaar – 3 jaar en 9 maanden) vult beide flessen helemaal op; zie afbeelding 3a.

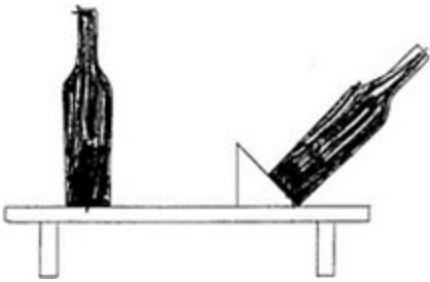
De oudere peuter (gemiddeld 3 jaar en 9 maanden – 4,5 jaar) vult beide flessen eveneens helemaal op maar veel netter dan de jonge peuter; zie afbeelding 3b.

De kleuter (gemiddeld 4,5 jaar – 6,5 jaar) brengt de vloeistofoppervlakken tot uiting maar tekent het oppervlak in de schuine fles niet horizontaal maar loodrecht op de zijwanden van de fles; zie afbeelding 3c.

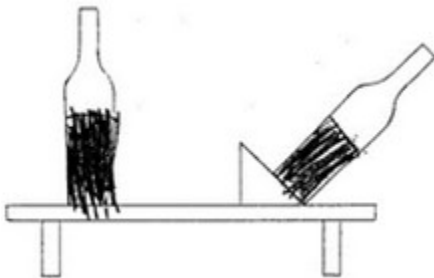
Het jonge schoolkind (gemiddeld 6,5 jaar – 8,5 jaar) tekent de oppervlakken horizontaal; zie afbeelding 3d.

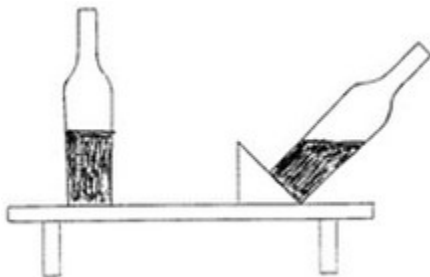
Afbeelding 3a. De jonge peuter vult beide flessen helemaal op.

Afbeelding 3b. De oudere peuter vult beide flessen eveneens helemaal op maar minder slordig dan de jonge peuter.

Afbeelding 3c. De kleuter tekent de vloeistofoppervlakken loodrecht op de zijwanden.

Afbeelding 3d. Het jonge schoolkind tekent de vloeistofoppervlakken horizontaal.